

## Juhász Gyula és Osvát Ernő

Juhász Gyula, bő héttel Szokolcára kerülése után, 1911. szeptember 8-án verseket küld az immár beérkezett, az újpesti gimnáziumba került barátjához, Babits Mihályhoz: „A Nyugatba szántam ezeket, de tartok tőle, hogy Osvát úr, akit igen becsülök mint embert, de akivel mint szerkesztővel kissé összekülönböztem a múltkor, egy rossz órában, mellőzi őket.” Két év múlva, 1913. február 17-én, még mindig Szokolcáról, Fenyő Miksának, a Nyugat társszerkesztőjének panaszolta: „Osvát Ernő úrral elvi okokból egyszer, rég összekülönböztem. Nem tudom, haragszik-e még rám, én igaz lélekkel mondom: becsültem, s ma szintén igen becsülöm őt, ha ez különösképpen nem is imponál neki.”

Ezek a levélrészletek nincsenek ugyan benne az Osvát Ernő a kortársak között címmel a Gondolat Könyvkiadónál nemrég megjelent gyűjteményben, amelyet Kőszeg Ferenc és Márványi Judit szerkesztett, és Benedek Mihály látott el alapos, jó jegyzetekkel, de szerepel Osvátnak Babitshoz 1923. március 12-én írott, eddig kiadatlan levele, amely tanulságos fényt vet a legendás szerkesztőnek és a szülővárosában is száműzött költőnek sajnálatosan feszült kapcsolatára. Mielőtt azonban ezt idézném, vissza kell nyúlnunk kapcsolatuk kezdetéhez.

1.

Juhász Gyula Osvát nevét először 1905 decemberében írta le, akkori folyóiratának, a Figyelőnek ismertetésekor: „Maga a szerkesztő Osvát Ernő egyetlen bevezető cikket írt lapjába. Ez a nagy szerénység igen rosszul esik az igaz írásművészet kevéssé rajongó barátjának.” A bíráló mezeibe öltöztetett dicséret talán el sem jutott Osváthoz.

Juhász Gyula 1907. december 29-én a Szeged és Vidéke első oldalán, vezércikkben köszöntötte a Nyugat első számát. Írását elküldhette a főszerkesztő Ignotusnak, és mellékelte hozzá néhány verset. Ignotus 1908. január 3-án így köszöntötte meg a küldeményt: „Igen tisztelt Uram, verseit átadtam Osvátnak, ki a Nyugat teljes hatalmú szerkesztője, s a kegyed munkásságának éppúgy ismerője s tisztelője, mint én.” A Nyugat február 1-i számában meg is jelent Juhász egy verse, a *Turris eburnea*. Utána csak az augusztus 16-i szám közölte tőle két verset (*Filológia*, *Hauser Gáspár*). Az utóbbihoz 25-i levelében Ignotus külön is gratulált, és tolmácsolta Osvát kérését: küldjön Juhász prózát is. Utóbb Osvát is kérhette, megtoldva a kívánsággal, hogy Babitstól is kérjen a Nyugat számára verset, prózát. Augusztus 25-én Juhász Szegedről Osvát nevében erre kéri Szekszárdon vakációzó Babitsot.

Szeptember 1-én Nagyváradon megjelent *A holnap* költői antológiája. Osvátnak annyira megtetszettek Babits versei, hogy a Nyugat számára kéziratot kérni tőle leutazott Váradra. Nyilván nem tudta, hogy Babits Fogarason tanár. Ekkor találkoztott személyesen először Juhász Gyulával, és ismét őt kérte, vegye rá Babitsot, adjon kéziratot neki. Szeptember 19-én írja Juhász Váradról Fogarasra: „Osvát Ernő, a Nyugat szerkesztője postafordultával kéri címedet, verset és prózát kér tőled.” A hónap végén Juhász Osvátnak magyarázkodik: „Babits Mihály barátom egy idő óta nem ad életjelt magáról. Fogarason a gimnáziumban rendes tanár.” Juhász október 5-én közli Babitscsal, hogy a következő héten Pestre megy, s ha barátja küld neki verseket, cikkeket, elhelyezi őket a legjobb lapokban.

Most Babits küldött verset. Juhász november 2-án értesítette: „Kedves Mihályom, verseidet személyesen adtam át Osvát Ernőnek, a Nyugat szerkesztőjének, aki prózát is kér tőled.” Később, november végén, megismételte: „Verseidet személyesen adtam oda Osvát Ernőnek, és egy része (4) a Nyugat legújabb számában jött, nagy lelki szencziót okozva mindennünk.” Juhász később is tisztelettel szól Osvátról. Fenyő Miksához írt leveléhez sem felejtí el hozzátenni: „Osvát Ernőnek tisztelet!”

2.

1911-ben fordulat állt be mind Babits, mind Juhász életében. Babits Újpestre került, Juhász Gyula a „vig Váradról” a „szomorú Szokolcára”. S most írta a bevezetőben már idézett levelét Babitshoz: ezúttal megfordult a kocka, most ő kérte barátját, hogy segítsen elhelyezni verseit a Nyugatban: „Szíves elnézésedet kérem — folytatta idézett levelét —, de lennél oly jó, és beajánlanád őket a Nyugatnak, ha érdemesek erre A

Nyugatban megjelenni, ahol te jelensz meg, újra erős és — nemde — indokolt vágyam nékem.”

Babits késedelmes válaszában csak azt tudta közölni a végeken búsuló Juhásznak, hogy verseit átadta Osvátnak, „aki azonban véleményét még nem nyilvánított róluk”. De ugyanennek a levélnek a végén már mást írt: „Verseid — amint írtam, Osvátnál vannak, aki nagyon melegen beszélt rólad, bár nem titkolta, hogy ez újabb dolgaid nem mind tettettek neki.” Nem is jelent meg Juhásznak verse a Nyugatban, csak 1912. február 16-án, a *Halálhírnus*.

Juhász 1914-ben Eörsi Júliának írja: „Osvátot tiszteltetem.” Pedig 1912 és 1918 között egyetlen versét sem közölte a teljhatalmú szerkesztő.

3.

Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárából közli a most megjelent dokumentumkötet Osvátnak Babitshoz 1923. március 12-én írt, máig kiadatlan levelét. Babits a Nyugatban ismertette Gragger Róbertnek a lipcsei Insel Verlag *Bibliotheca Mundi* sorozatában megjelent *Anthologia Hungarica* című versgyűjteményét. Cikkét Osvát korrektúrákor olvasta, és nem volt rest, hogy Babitsot szövegének módosítására kérje. Leveléből az tűnik ki, hogy Babits együtt emlegette az antológiából kimaradt Juhász Gyulát és Gellért Oszkárt, és mind a kettőt közös jelzőkkel („termékeny”, „nagyértékű” s hasonló) illette. Osvát szerint *nem szerencsés* a Juhász és Gellért jelentőségét föltüntetni akaró szavak összevonása. „Azt, hogy G. O. előbb kezdte, mint Ady, azért szabad, sőt azért kell felemlíteni, mert G. O. rendkívüli eredetiséggel mint újító előzte meg Adyt; mit J. Gy. — ha csakugyan néhány nappal előbb írta volna is az első verseit, mint Ady — azonban bizony nem sok önállóságot mutatott. Azután a „termékeny” jelző egyikre sem talál: J. Gy. szapora, G. O.-i csak az mutatja termékenynek, hogy abból a kevésből, amit írt, a késői idő számára alig vészett el valami. Végül: a „nagyértékű” nagykendőjén nehéz két ilyen különböző értékű költőnek megosztoznania.” Valóban különböző, de éppen fordítva!

Babits engedett. Szövege (olvasható az 1978-ban megjelent *Esszék, tanulmányok* első kötetében) végül így jelent meg: „Gellért (aki fellépésével Adyt is megelőzte) az új nemzedéknek legtermékenyebb s egyszerűsége legnagyobbról értékű költői közé tartozik. Tavaly megjelent nagy versgyűjteménye meggyőzően demonstrálja ezt. Ez a könyv bőven tartalmaz oly darabokat, melyek igaz emberi tartalmukkal bármely antológiában méltóan büszkélkedhetnek. Juhász szintén a legelső jelentkezők közt áll az első sorban, magyar melabúja oly akkord, mely nélkül a kórus tökéletlen marad.”

Szemmel látható, hogy az elismertebb jelzők Gellért jellemzésében maradtak, Juhásznak már csak vállveregetés jutott. Osvát ellenszenvé még Babitsot is befolyásolni tudta

4.

Az Osvát-legendát, a csalahatatlant ítéletű szerkesztő nimbuzát nemcsak Lukács György tépdeste meg

1945-ben, amikor összegyűjtött műveinek ismertetése kapcsán rámutatott izlésének ingatagságára, közép-szerűségére. A dokumentumkötet számos írása elárulja, hogy a kritikátlan, hálára kötelezett hívei (pl. Füst Milán, Elek Artúr, Illyés Gyula, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Komlós Aladár, Nagy Endre, Reichardt Piroska, Tersánszky J. Jenő) mellett nagyon sokan voltak ellenfelei (Balázs Béla, Hatvany Lajos, Németh László, Sárközi György, Szabó Lőrinc, Szomorú Dezső stb.), de még olyanok is, mint Ady, Babits, Hamvas Béla, Kaffka Margit, Illés Endre, Kosztolányi, az *odi et amo* (szeretek és gyűlölök) ambivalenciájával viszonyultak Osváthoz. Kosztolányi egyrészt szokásos nagyzásával kijelenti, hogy az új magyar irodalom századát Osvátról fogják elnevezni, és hogy századok múlhatnak, míg hozzá fogható akad, Füst Milánnak viszont azt mondta róla, hogy „rosszhiszemű sznob”; „rosszhiszemű Schöngest”, azaz széplélek.

Babits a Baumgarten-díjak első kiosztásakor, 1928 végén Osvátot is bevette a tanácsadó testületbe, tőle is javaslatot kért a jutalmazandókra. Osvát jelölése sorrend szerint ez volt: Szini Gyula, Tersánszky J. Jenő, Elek Artúr, Erdélyi József, Szász Zoltán, Füst Milán, Telekes Béla és Nagy Lajos. 1929. január 18-án Elek Artúr, Erdélyi József, Farkas Zoltán, Juhász Gyula, Kárpáti Aurél, Osvát Ernő, Schöpflin Aladár, Szini Gyula, Tamási Áron és Tersánszky J. Jenő kapta meg a Baumgarten-díjat. Babits tehát nem feledkezett meg Juhász Gyuláról.

5.

Azon hasztalan tünődünk, mi volt előbb: Osvát ellenszenvé Juhással vagy költészetével szemben, avagy összekülönbözésük; tehát azért csaptak-e össze, mert izlésük különbözött, „elvi okokból” Osvát mellőzte Juhász verseit, vagy pedig azért nem közölte, mert és miután hajba kaptak. A következmény a fontos. Amelyet Féja Géza — szintén közölt Osvát-nekrológiájában — már észrevett és szóvá tett: „Juhász Gyula előrangú tehetségét nem ismerte fel, sőt megbocsáthatatlan ridegséggel bezárta előtte a Nyugat ajtaját.”

PÉTER LÁSZLÓ



BARCZÁNFALVY FERENC: PORTRÉ

SZEMENDREY ISTVÁN

## Az elmúlás vázlatkönyvébe

Vágyaim piros léggömbjei  
röttté festik az eget.  
Az Ősz torkában itallá vált  
vad, sötétlő felekek.

Mert menve-maradna minden.  
Szürke-fátylas lett a fény.  
Üres a galambdúc-paróka  
a tetszhalott Nyár fején.

Nyírfa nyög fel az éji csöndben  
Mint én, még élni vágya...  
De szélroham kél. S rafeszíti  
a Tél kék vérpadára.

## Mikor megy a vonat?

A HELYI TUDNIVALÓK SZÜKSÉGESSÉGE

Földrengés, járvány, árvíz, helyi háború, merénylet, új híd, új termék, új csúcstalálkozó estére már nem újdonság. Világi és országos ügyekben mindannyian indulhatnánk egy televíziós vetélkedőn. Csak azt ne kérdezze meg valaki, hogy mikor van nyitva a Patyolat, mikor rendel a körzeti gyermekorvos? Mi történt nálunk a szabad-szagharc alatt? Melyik üzemből milyen körülmények és feltételek várnak? Mikor megy a busz, a vonat? Hol lehet palántát kapni? És mennyiért?

Évek, évtizedek óta könyörgünk helyi információkért. Hiszen egy megyei lap nem bírhatja minden kisebb vagy nagyobb község helyi tájékoztatását tökéletesen ellátni. Ahhoz mindennap lexikon vastagságú kötetként kellene megjelennie. S mióta a kis, helyi újságokat szétzórta a történelem szele, csak a bölcsőbb helyi vezetők próbálkozásai, kísérletei enyhíthették az információs szomjúságot. Iyen kísérlet volt a művelődési házak előterében vagy a könyvtárakban a menetrendek, a tanács határozatok, a növény- vagy állattenyésztést elősegítő szakirodalom, vagy a helyi telekvásárlások és építkezések lehetőségeiről szóló felvilágosítás elhelyezése. Az előtér azonban nem oldhatta meg a gondot. Szabó bácsi az alvegről nem ment a felvégi művelődési házba, hogy megnézze, mikor megy a vonat. Neki otthon

kellett volna egy kis füzet, amelyben efféle adatok szépen felsorakoztatva mindig a rendelkezésére állnak. Kalendáriumnak nevezték az efféle „tudós” kiadványokat régen. Ma sem másképp. Bakony-szentkirályról érkezett az első kalendárium helyi adatokkal, adomákkal, és a tanulni valamint tanítani vágyó lakosok névsorával. Dombóvárról jött a második, tele információval a városról és környékéről, szolgáltatásokról és üzemekről, tervekről és történelemről.

De vajon valóban a kalendárium a helyi tájékoztatás legtokéletesebb formája és végső megoldása? Nem akarok ünneprontó lenni, különösen, hogy éppen az imént én tartottam jónak e nagyszerű kezdeményezést, de az elektronikus kultúra kapujában inkább a kalendáriummok szemléletmódját kell követnünk, és nem szolgálunk másolásukat. „Elsősorban érdekes helyi értékű, hasznos, praktikus, az itteni életünket segítő, gazdagító írások, információk közlését” kell szorgalmaznunk, mint azt *Balipap Ferenc* a dombóvári kalendárium szerkesztője írta. Ezt a célt azonban a helyi televíziók szolgáltatásai sokkal jobban eláthatják, mint a nyomtatott kiadványok. De már hallom is a megrovó kérdést: ugyan, hol vagyunk még attól, hogy a kisebb helységekből kábeltelevíziót alapítsunk, s mi több, műsorszolgáltatást biztosítsunk?!

Két lépésre. Több tucat olyan városról, városrészeiről, s öt községről tudok, ahol nem az álmok világába tartozik a helyi televízió kiépítése. Nem beszélve azokról a helyekről, ahol már rendszeres program látható.

Meglepően sok vezető ismerte fel, hogy a helyi tájékoztatás meg erősítése csozlathatja a közéleti közömbösséget és a találgató pusmogást. Akik a vezetők közül nem értik meg, hogy a demokratizmus csak az „információs hiánygazdálkodás” megszüntetésével erősíthetik, menthetetlenül hátrányos helyzetbe kényszerítik szűkebb pátriájukat. Az informátság fokozza az aktivitást, hatékonyabbá teszi a cselekvést, elősegíti a döntésképeséget. Jó néhányan a kábel-hívők közül azt is felismerték, hogy a lakosság szívesen fizet a helyi tévé kiépítéséért, ha a kábelben át megfelelő programokat kap a helyi tájékoztatástól a szórakoztató filmekig.

A helyi televízió lehetőséget biztosít arra, hogy egy adattároló számítógépre kapcsolva tájékoztassa az előfizetőt a Patyolat nyitvatartásáról, a vonat indulásáról, és az alma felvásárlási lehetőségéről, amely információk nem kevésbé fontosak számunkra, mint egy gépetlítés a Földközi-tenger felett.

NÓGRÁDI GÁBOR